

nr 9/20

02/2013

Temat numeru:

DEBATY KLIMATYCZNE W POWIATACH

Biuletyn informacyjny

**DOBRY KLIMAT
DLA POWIATÓW**

INSTYTUT
NA RZECZ
EKOROZWOJU

COMMUNITY
ENERGY PLUS

Projekt jest realizowany przy udziale środków instrumentu finansowego LIFE+ Komisji Europejskiej, oraz dofinansowaniu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Podyskutujmy o klimacie! - to hasło, pod którym ruszył w październiku 2012 i zakończył się w lutym 2013 r. cykl 90 powiatowych debat klimatycznych. Organizatorzy debat chcą, aby ochrona klimatu stała się istotnym punktem w strategiach rozwoju powiatów.

W ramach projektu Dobry Klimat dla Powiatów chcieliśmy zachęcić mieszkańców nie do narzekań na klimat, ale do konstruktywnej dyskusji o tym, jak się do jego zmian adaptować. Co robić w powiecie, aby ograniczyć emisję CO₂ i jednocześnie oszczędzić pieniądze, aby zamiast na ogrzewanie przeznaczyć je np.: na przybory szkolne dla dzieci lub dodatkowe świadczenia lekarskie.

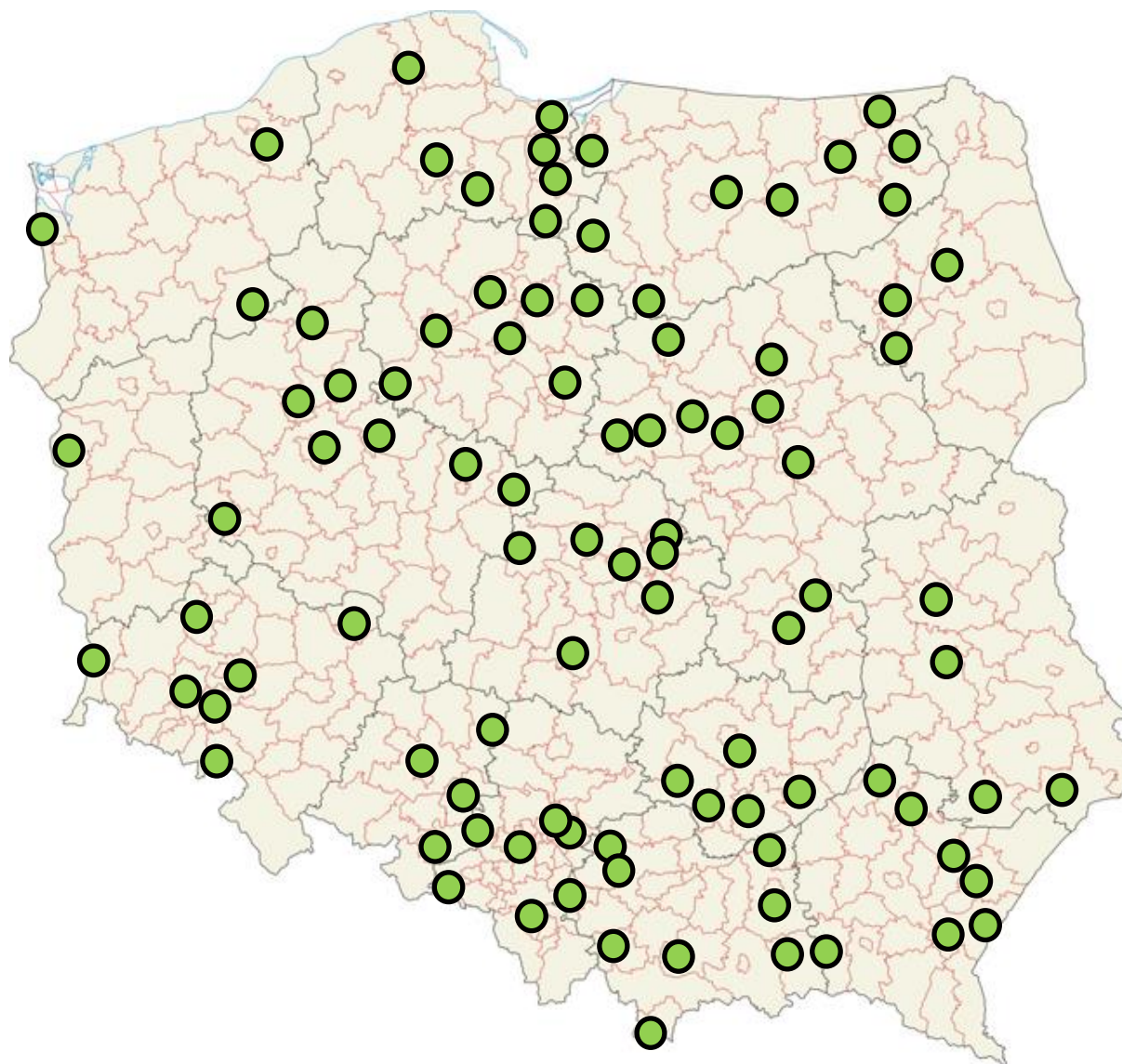
Podczas debat uczestnicy zastanawiali się nad uwarunkowaniami dla rozwoju gospodarki regionu, jakie wynikają ze zmian klimatu oraz adaptacji do nich. Celem debat była też dyskusja na temat rozwoju gospodarczego powiatu do 2030 roku, biorąc pod uwagę zmieniające się uwarunkowania klimatyczne.

Podjęto została dyskusja na temat tego, jak powinna wyglądać przyszłość powiatu w związku z ryzykiem zmiany klimatu. Czy powiat może stać się samowystarczalny energetycznie i czysty ekologicznie? Jak powiat może zaadaptować się do nowych warunków klimatycznych?

9 numer biuletynu, który Państwo właśnie otrzymali, w całości poświęcony został tym właśnie debatom.

Wszystkim uczestnikom debat bardzo dziękujemy za zaangażowanie i wkład w formowanie powiatowych strategii uwzględniających szeroko rozumiane zmiany klimatyczne.

**Zespół Projektu
Dobry Klimat dla Powiatów**

Mapa powiatów,
w których odbyły się
debaty klimatyczne

Debaty klimatyczne w liczbach

W. Szymalski

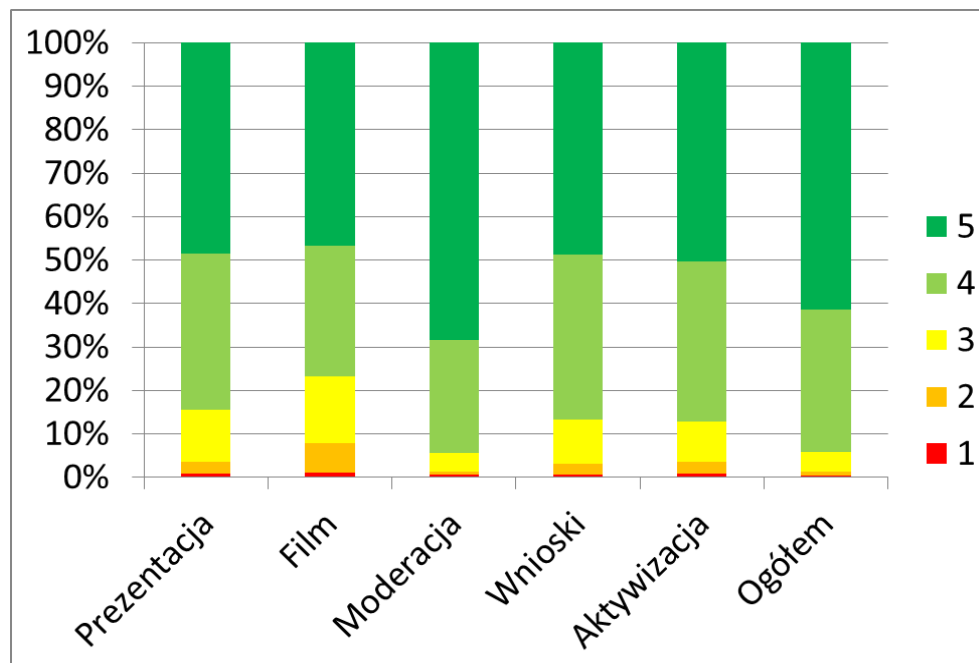
W okresie od początku października 2012 roku do końca lutego 2013 roku odbyło się 90 debat klimatycznych. Debaty z własnej inicjatywy objął patronatem Minister Środowiska, Marcin Korolec. W debatach wzięło udział łącznie 1908 osób, czyli średnio 21 osób na debatę. Te liczby zrobiły na Ministrze duże wrażenie. Poniżej pozostałe informacje statystyczne o debatach:

Największe debaty dotyczyły przyszłości powiatów: bielskiego, mrągowskiego, nizańskiego, opolskiego, starogardzkiego, parczewskiego i łomżyńskiego. W tych debatach wzięło aktywny udział ponad 30 osób. Najmniejsza frekwencja wystąpiła na debatach w powiatach: polickim, płońskim, wołomińskim, wałbrzyskim, jaworskim, wągrowieckim i kędzierzyńsko-kozielskim. W tych debatach uczestniczyło mniej niż 15 osób.

Uczestnicy debat klimatycznych

Pracownicy starostw powiatowych	27%
Pracownicy urzędów gmin i miast	21%
Służby	14%
Nauczyciele i uczniowie	12%
Działacze pozarządowi	11%
Przedsiębiorcy	9%
Inni	6%

Ocena jakości debat klimatycznych na podstawie anonimowych ankiet wypełnionych przez uczestników

Skala oceny:

- Bardzo dobrze – 5
- Dobrze – 4
- Wystarczająco – 3
- Słabo – 2
- Bardzo źle - 1

Przebieg i cel debat

W. Szymalski

Celem wszystkich debat było wypracowanie społecznych założeń gospodarki niskowęglowej danego powiatu lub miasta na prawach powiatu. Każda debata podzielona była na trzy części. Pierwszą z nich był wstęp, podczas którego krótkie przemówienie zazwyczaj wygłaszał starosta powiatu, a następnie ekspert projektu Dobry klimat dla powiatów. Większość debat objęta była patronatem właściwego miejscowo starosty. Podczas wystąpienia eksperta odczytywano list Ministra Środowiska do uczestników debat. Druga część debaty miała charakter wykładowy i podczas niej moderatorzy debaty prezentowali zebranym podstawowe zagadnienia dotyczące polityki klimatycznej na świecie, w Europie i w Polsce, następnie pokazywany był film „Tydzień z dobrym klimatem”. Po krótkiej przerwie rozpoczynały się warsztaty, podczas których w grupach uczestnicy debaty opracowywali kolejno uwarunkowania lokalnej gospodarki niskowęglowej, wizję tej gospodarki oraz rozwijali wybraną wizję w bardziej szczegółowy projekt z identyfikacją zasobów do jej realizacji, instrumentów, które mogłyby temu służyć, a także oczekiwanych rezultatów. Całość programu nawiązywała do międzynarodowego standardu prowadzenia debat o nazwie „Scenario Workshop”, który może być stosowany zawsze, gdy potrzebne jest wypracowanie konkretnych rozwiązań dla dobrze rozpoznanych problemów dotyczących dużej liczby interesariuszy.

Scenariusz warsztatu (teoria)	Debata klimatyczna (praktyka)
Prezentacja zagadnienia	Prezentacja wstępna, film
	Warsztat: Refleksje z filmu i prezentacji
Identyfikacja problemów	Warsztat: Jakie uwarunkowania dla rozwoju gospodarki regionu wynikają z kwestii zmian klimatycznych?
Selekcja i grupowanie najistotniejszych problemów	Dyskusja i komentarz eksperta w podsumowaniu warsztatu 1.
Identyfikacja pomysłów	Warsztat: Pomysły i wizje gospodarki w waszym powiecie w 2030 r., biorąc pod uwagę zmiany klimatyczne?
Zatwierdzenie pomysłów	Wyłonienie wizji w głosowaniu
Konfrontacja pomysłów z rzeczywistością	Dyskusja i komentarz eksperta w podsumowaniu warsztatu 1. Głosowanie
Zdefiniowanie zasobów potrzebnych do realizacji najpopularniejszego pomysłu (pomysłów)	Warsztat: Jakie mamy zasoby oraz instrumenty, aby osiągnąć tę wizję?
Sporządzenie katalogu pomysłów, stworzenie grup rozwijających, wdrażających pomysły	Założenia PPNR sformułowane po debacie, praca w ramach społeczności LISO

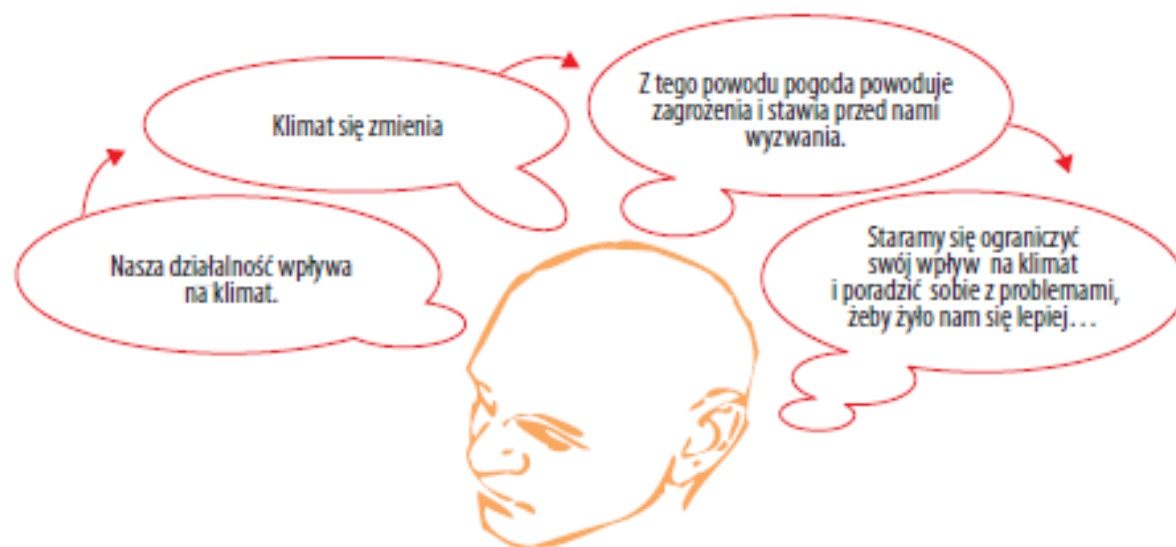
Główne kierunki dyskusji podczas debat

W. Szymalski

Przystępując do debat dysponowaliśmy wynikami własnych badań, które wskazywały, że władze i działacze lokalni w większości twierdzą, iż problem zmian klimatu to problem globalny nie dotyczący ich bezpośrednio, a jednocześnie nie posiadają szczegółowej wiedzy na jego temat.

Takie poglądy znalazły niejednokrotnie potwierdzenie w terenie. Jednak jednym z zasadniczych sukcesów debat jest fakt, że mimo początkowych wątpliwości, a czasem głosów sceptycznych wobec zmian klimatu i krytycznych głosów wobec polityki klimatycznej, nawet adwersarze zazwyczaj pozostawali na debacie i aktywnie brali w niej udział wspierając przy tym kierunki rozwoju związane z odnawialnymi źródłami energii. Za przykłady mogą służyć debaty w Złotorzy i Parczewie. Podczas tych debat już w trakcie prezentacji pojawiły się mocne głosy sprzeciwiające się wpływowi człowieka na zmiany ziemskiego klimatu, nie mniej jednak osoby te podczas warsztatów dość silnie akcentowały potrzebę umożliwienia obywatelom posiadania własnych przydomowych źródeł energii i wzmocnienia niezależności energetycznej regionu lub kraju poprzez wykorzystanie lokalnie dostępnych zasobów energetycznych.

Jeśli już pojawiały się głosy sprzeciwiające się realizacji inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii to należy stwierdzić, że zwykle miały one swoje podłoże w innej wizji wdrażania odnawialnych źródeł energii, niż ta, która jest obecnie w danym powiecie realizowana. Bardzo silne, ale izolowane (ok. 5% debat), głosy sprzeciwu pojawiały się wobec wielkoskalowej energetyki wiatrowej (fermy wiatrowe), w szczególności w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego, np.: Oleckim, Mrągowskim, ale także w innych obszarach o krajobrazie uznawanym za cenny, np. Złotoryja.

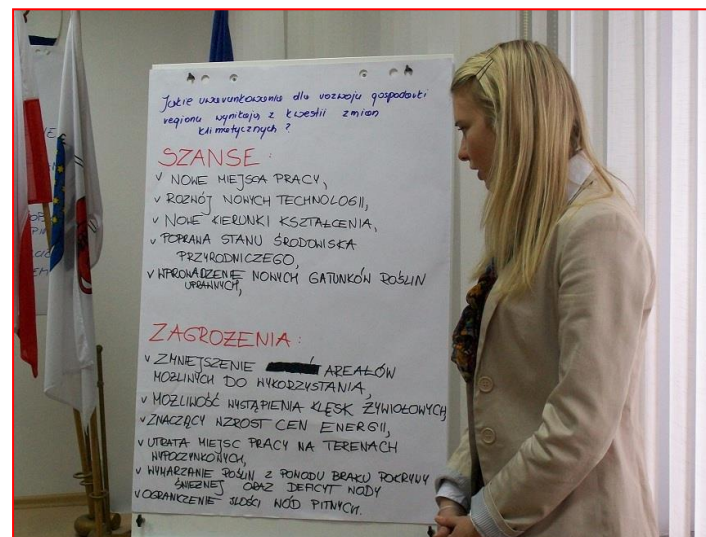

Sposób postrzegania zmian klimatu wśród respondentów badania socjologicznego przeprowadzonego wśród 643 osób, liderów lokalnych ze 108 powiatów projektu „Dobry klimat dla powiatów”, Raport o stanie przygotowań lokalnych do zmian klimatu, InE, październik 2012.

Sprzeciw był czasem także wyrażany wobec biogazowni, np. Wolsztyn. Trzeba jednak przyznać, na podstawie obserwacji głosów w dyskusji, że w większości były to konflikty związane w większym stopniu z faktem, iż kontestowane inwestycje miały dużą skalę i były realizowane przez inwestorów zewnętrznych wobec lokalnej społeczności. Można wnioskować, że były to konflikty oparte na braku zaufania do inwestorów. Natomiast przeciwnicy tych inwestycji byli często gotowi sami realizować podobne instalacje, w ramach własnej działalności, ale o stosunkowo mniejszej skali. Takiego samego rodzaju konflikt można dostrzec w debatach, w których pojawiały się obawy przed niechęcią producentów energii konwencjonalnej wobec odnawialnych źródeł energii, chyba najpełniej wyrażone podczas debaty w Zgorzelcu i Będzinie. W tych miastach przedstawiciele dużych firm z branży energetyki konwencjonalnej faktycznie byli obecni i skłaniali się ku inwestycjom w odnawialne źródła energii, ale były jak najdalej od istniejącej elektrowni¹. Znacznie bardziej otwarci na nowe idee byli przedstawiciele komunalnych firm ciepłowniczych.

Z dyskusji prowadzonej po zakończeniu części wykładowej, ale przed rozpoczęciem warsztatów wynika wyraźnie, że uczestnicy debat silnie zainteresowali się tematem odnawialnych źródeł energii i zaczęli odczuwać potrzebę pogłębienia wiedzy w zakresie praktycznej realizacji przedsięwzięć z tego zakresu. W tym miejscu debaty pojawiały się pytania lub głosy świadczące o niedosyć informacji dotyczących procedur admi-

nistracyjnych, sposobów finansowania lub dofinansowania odnawialnych źródeł energii w systemie energetyki rozproszonej realizowanej przez pojedynczych mieszkańców. Debata nie miała na celu dostarczenia tego typu wiedzy, dlatego odsyłano słuchaczy do innych źródeł informacji na ten temat. Często okazywało się, że można dowiedzieć się praktycznych informacji na temat tego typu przedsięwzięć na przykładach zrealizowanych już w danym powiecie inwestycji. Mimo, iż Instytut Energetyki Odnawialnej, Urząd Regulacji Energetyki i Główny Urząd Statystyczny prowadzą inwentaryzację inwestycji w odnawialne źródła energii, jednak nie dotyczy ona małych instalacji, dlatego warto rozważyć realizację inicjatywy wymiany doświadczeń czy gromadzenia danych w zakresie małych instalacji w najbliższej przyszłości.

Uwarunkowania ochrony klimatu przedstawione przez jedną z grup warsztatowych w Koszalinie. Fot. Marta Sumińska

¹ Interesujący przykład syndromu NIMBY

Lokalne uwarunkowania ochrony klimatu

W. Szymalski

Jak wynika z warsztatów dotyczących uwarunkowań realizacji ochrony klimatu w powiatach za najważniejsze zagadnienia należy uznać:

- Niską świadomość ekologiczną mieszkańców i władz (stwierdzenie pojawia się w ok. 40% debat), czasem wiązaną z ubóstwem, w tym ubóstwem energetycznym (ogrzewanie domów najtańszym możliwym paliwem, często wszelkiego rodzaju odpadami).
- Problemy w zakresie gospodarki wodnej, w tym melioracji oraz gromadzenia i odprowadzania wody deszczowej (stwierdzenie pojawia się w ok. 40% debat, dość często jako stwierdzenie faktu niedofinansowania, wadliwego działania tej sfery działalności Państwa oraz faktu zagrożenia suszą w wyniku obniżania się poziomu wód gruntowych)
- Już istniejące problemy z tzw.: niską emisją, przy czym zagadnienie można zaliczyć do tych, o których mówi się dość niechętnie, czasem nie-wprost (zagadnienie pojawia się w ok. 35% debat). Według zespołu projektu jest to uwarunkowanie sprzyjające wdrażaniu odnawialnych źródeł energii, gdyż w nich często upatrywano podczas debat rozwiązania problemu niskiej emisji.
- Zwiększenie kosztów związanych z dostosowaniem się do zmian klimatu, w tym likwidacją szkód w wyniku ekstremalnych zjawisk pogodowych (powódzie, susze, huragany) czy przygotowaniem się na zmiany w rolnictwie (stwierdzenia dotyczące tych kwestii pojawiają się w ok. 30% debat, dość często jako stwierdzenie faktu, a nie przewidywanie przy-

szłości). Mimo obecności tego tematu w wielu debatach stopień świadomości potrzeb w zakresie adaptacji do zmian klimatu jest na poziomie powiatów niski, o czym świadczą zwykle bardzo powierzchowne wnioski z debat w tym zakresie uwarunkowań.

- Występujące w każdym powiecie zasoby energii odnawialnej (zagadnienie pojawia się w ok. 30% debat). Problemem pozostaje dokładna znajomość tych zasobów i możliwości ich wykorzystania w skali lokalnej. Na niektórych debatach, np. w Słubicach, wybrany do opracowania projekt dotyczył analizy lokalnych zasobów odnawialnych.
- Nadzieje lub obawy związane z rynkiem pracy (zagadnienie pojawia się w ok. 30% debat). W odnawialnych źródłach energii uczestnicy debat upatrują szansy na stworzenie licznych nowych miejsc pracy na rynku lokalnym. Takie nadzieje raczej nie są związane z konwencjonalnymi źródłami energii, co najlepiej obrazuje przykład, który pojawił się na debacie w Zgorzelcu. Przygotowywana do modernizacji elektrownia Turów zatrudnia coraz mniej pracowników, natomiast źródłem nowych miejsc pracy mogą być nowe instalacje odnawialnych źródeł energii. Jednocześnie bardzo słabo dostrzega się szansę na budowanie lokalnego rynku pracy w wyniku podejmowania wszelkich działań służących oszczędzaniu energii.
- Ograniczenia budżetowe samorządów lokalnych (w ok. 20% debat)
- Bariery prawne, zarówno związane z ochroną przyrody, jak i po prostu nadmierną biurokracją procedur czy pozyskiwania środków finansowych (w ok. 20% debat).

Preferowane wizje lokalnych gospodarek niskoemisyjnych

Jak można było oczekiwać w związku z tematyką debat, w większości miejsc wiodącym tematem i uzyskiwaną jako wynik dyskusji wizją rozwoju powiatu było oparcie lokalnej energetyki na odnawialnych źródłach energii, tj. energetyce rozproszonej. Było tak w ponad połowie przypadków (ok. 55% debat). Jednak niewiele mniej częstymi tematami były zagadnienia: edukacja ekologiczna (ok. 40% przypadków)¹, transport (ok. 40% przypadków) oraz turystyka (ok. 30% przypadków)². Rzadziej pojawiały się wizje z zakresu rolnictwa ekologicznego, leśnictwa i ochrony przyrody czy modernizacji istniejących instalacji energetycznych. Wiele wizji miało charakter kompleksowy lub łączący przynajmniej dwa z podstawowych możliwości działania, np.: transport z energetyką lub turystykę z edukacją ekologiczną.

W przypadku wizji dotyczących energetyki rozproszonej należy stwierdzić, że w większości są to wizje związane z rozwojem niewielkich, przydomowych, indywidualnych instalacji energetycznych, ale zdolnych wytwarzać nadwyżki prądu na sprzedaż do sieci energetycznej i ciepło na własne potrzeby. Największe nadzieje wiązane są z energetyką słoneczną, zarówno w zakresie ogrzewania domów (kolektory słoneczne), jak i produkcji prądu (ogniwa fotowoltaiczne). W niektórych powiatach powstawały osobne koncepcje rozwoju energetyki słonecznej, np. w Miliczu, Makowie Mazowieckim.

¹ Statystyka przekracza 100%, gdyż w jej opracowaniu brano pod uwagę najważniejsze, wybrane w głosowaniu, 2 lub 3 wizje z całego zbioru pomysłów z każdej debaty.

² Prawdopodobnie dlatego, że istniejące moce energetyczne w większości zainstalowane są w miastach, a debaty prowadzone były głównie w powiatach poza głównymi miastami.

W drugiej kolejności uczestnicy debat zwracali uwagę na termomodernizacje lub budowę nowych energooszczędnych budynków. Mniej więcej po równo rozkładają się w wizjach energetyki rozproszonej dalsze pomysły na wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, które podajemy w kolejności zgodnej ze statystyką wskazań: biomasa i woda, energia geotermalna, biogaz, wiatr. Przy czym jeśli chodzi o energię wiatru, mimo wyraźnych głosów sprzeciwu podczas niektórych debat wobec ferm wiatrowych wśród opracowanych wizji przeważają te, w których mowa jest o dużych instalacjach wiatrowych, a w mniejszości są wizje z dominacją mikroźródeł wiatrowych. Za zaskoczenie należy chyba uznać fakt, że choć debaty klimatyczne odbywały się w okresie gorących dyskusji nad rozwojem gminnych systemów gospodarki odpadami stosunkowo niewiele wizji zawiera w sobie perspektywę wykorzystania opadów w energetyce (ok. 8% przypadków) i zwykle nie jest ona przedmiotem szczegółowych prac warsztatowych. W niektórych debatach zwłaszcza miast na prawach powiatów lub położonych w pobliżu dużych miast widziano celowość ściślejszej współpracy z ośrodkami naukowymi, co do rozwoju energetyki przyjaznej środowisku.

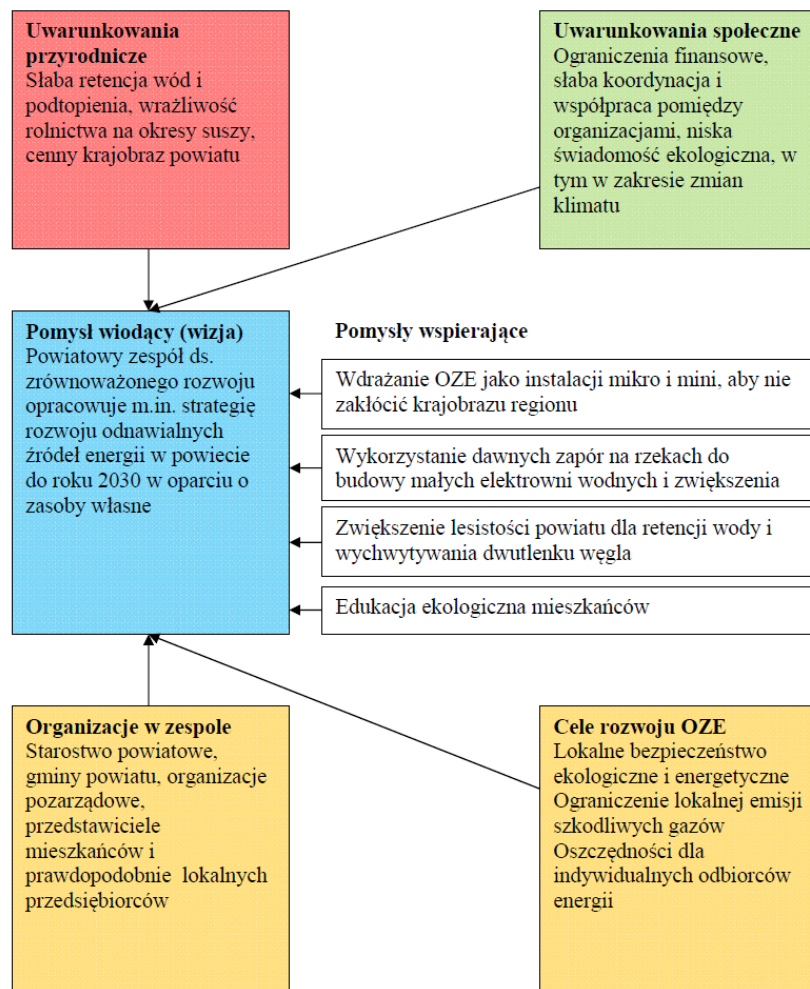
W zakresie edukacji ekologicznej jednymi z najczęstszych pomysłów były otwieranie centrów edukacji ekologicznej lub nowych kierunków kształcenia, w szczególności w zakresie technologii odnawialnych źródeł energii.

W zakresie wizji dotyczących transportu debaty dość rzadko niestety wywoływały refleksję dotyczącą źródeł energii w istniejących środkach transportu i możliwości zmian w tym zakresie, a w większości koncentrowały się na rozwoju infrastruktury. W niektórych debatach zwłaszcza na obszarach silnie zurbanizowanych podkreślana była konieczność rozwoju zarówno transportu publicznego, kolei i ścieżek rowerowych.

Ilustracja zamieszczona na następnej stronie przedstawia przykładową wizję ze Złotoryi.

Wizja lokalnej gospodarki niskoemisyjnej powiatu złotoryjskiego

Opracowanie: Wojciech Szymalski, na podstawie wyników pracy uczestników debaty klimatycznej w Złotorzy, 6.11.2012

Instrumenty realizacji lokalnych gospodarek niskoemisyjnych

W tym miejscu nie omówimy wszystkich wypracowanych podczas debat pomysłów na rozwój konkretnych projektów znajdujących się w zakresie wizji lokalnej gospodarki niskoemisyjnej powiatów. Skoncentrujemy się na najistotniejszych postulatach i oczekiwaniach dotyczących polityki krajowej w zakresie ochrony klimatu.

Najistotniejszy wniosek dla polityki krajowej dotyczy wdrożenia systemu wsparcia dla odnawialnych źródeł energii, w tym dla indywidualnych producentów tej energii. Oczekiwanie na wdrożenie takiego systemu było widoczne w przeważającej liczbie debat klimatycznych (ok. 60% debat). Można stwierdzić, że ustawa o odnawialnych źródłach energii umożliwiająca łatwe uruchomienie produkcji energii w niewielkich instalacjach oraz jej sprzedaż do sieci jest obecnie jednym z najbardziej oczekiwanych aktów prawnych. Szereg powiatów i gmin w ślad za tą ustawą prawdopodobnie uruchomiła by własne systemy lokalnego wsparcia do małych źródeł energii odnawialnej. Uznawano to prawie wszędzie za bardzo pilną sprawę.

W drugiej kolejności (ok. 20% debat) uczestnicy debat wskazywali na konieczność zwiększenia stabilności prawa oraz przejrzystości prawodawstwa i spójności prawa, strategii, polityk i planów. Według uczestników, akty prawne, w szczególności w zakresie ochrony środowiska, zbyt często są zmieniane, a zmiany te nierzadko idą w przeciwnych kierunkach. Kolejny wniosek dotyczy zwiększenia możliwości prawnych współpracy pomiędzy samorządami, w szczególności samorządami różnych szczebli (ok. 15% debat). Jak się wydaje obecne formy współpracy

w znacznym stopniu ograniczają możliwość realizacji wspólnych przedsięwzięć, projektów i inwestycji, a w szczególności czynienia wspólnych wydatków przez powiaty i gminy na ten sam cel. Wniosek ten należy jednak zestawić z pojawiającymi się na debatach głosami o konieczności umożliwienia szerszego nadzoru gmin przez powiaty, w szczególności w zakresie realizacji przepisów o ochronie środowiska i planowaniu przestrzennym. Z zainteresowaniem spotykał się pogląd dotyczący tworzenia lokalnych hybrydowych systemów energetycznych na poziomie powiatów. Pójście w tym kierunku wymagałoby zmiany przepisów w tym przeniesienia obowiązku tworzenia planów zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe na poziom powiatów.

Poza tym brak jest wyraźnych tendencji co do wsparcia konkretnych rozwiązań prawnych przez ogół uczestników debat. Warto wspomnieć o pojedynczych ciekawych pomysłach z zakresu polityki ekologicznej:

- Wprowadzenie policji ekologicznej (nadanie uprawnień do niezapowiedzianej kontroli emisji istniejącym służbom ochrony środowiska i nakładanie kar w wyniku stwierdzenia przekroczeń norm) - postulaty z Lublina i Polkowic.
- Wprowadzenie zakazu stosowania paliw wysokoemisyjnych w piecach domowych - postulat ze Zgorzelca.
- Wprowadzenie systemu wsparcia lub rekompensaty dla gmin lub powiatów o wysokim udziale terenów leśnych i bagiennych (pochłaniających dwutlenek węgla) w zamian za utrzymywanie tych terenów w dobrym stanie ekologicznym - postulat z Moniek.

- Wprowadzenie ochrony klimatu, jako odrębnej kompetencji administracji samorządowej (powiatowej) – postulaty m.in. z Koszalina, Piły, Płońska.
- Wprowadzenie ulg podatkowych (w podatku PIT, CIT lub podatkach lokalnych) dla inwestujących w odnawialne źródła energii - postulaty m.in. z Torunia, Gniezna.

Oprócz tego typu wyraźnie artykułowanych postulatów warto nadmienić, że na szeregu debat pojawiły się pomysły, które mogłyby być wspierane z poziomu krajowego. W związku z tym należy rozważyć wdrożenie rozwiązań w zakresie następujących zagadnień:

- Obecność i ustalenia dotyczące odnawialnych źródeł energii w planach zagospodarowania przestrzennego (i innych dokumentach z zakresu planowania przestrzennego). Chęć wsparcia odnawialnych źródeł energii poprzez ustalanie odpowiednich planów zagospodarowania pojawiła się w ok. 25% debat. Wydaje się, że z poziomu krajowego powinny pojawić się instrumenty motywujące do uwzględniania odnawialnych źródeł energii w planach zagospodarowania, kształtujące w jaki sposób należy te kwestie uwzględniać podczas planowania i umożliwiające wymianę dobrych praktyk krajowych lub naukę na podstawie dobrych praktyk zagranicznych.
- Tworzenie programów edukacyjnych, na różnych poziomach nauczania, w zakresie odnawialnych źródeł energii. Chęć realizacji tego typu programów pojawiła się w ok. 25% debat. W ślad za inicjatywami lokalnymi w tym zakresie powinny pojawić się na poziomie krajowym

zachęty do wdrażania tego typu rozwiązań na każdym poziomie szkolnictwa (aby nie powstawały luki w systemie edukacji), zalecenia dotyczące przekazywanych treści oraz instrumenty umożliwiające wymianę doświadczeń edukacyjnych oraz kształcenie nauczycieli.

- Wsparcie dla lokalnej wynalazczości lub przedsiębiorczości w zakresie produkcji odnawialnych źródeł energii (w ok. 20% debat). Warto nadmienić, że tego typu inicjatywy ze strony ministerstwa środowiska już są (program Greenevo), ale należy je rozwijać i poszukiwać nowych instrumentów tego rodzaju oddziaływania na polu innowacji i przedsiębiorczości.

Głosowanie nad pomysłem na gospodarkę niskoemisyjną w Radomiu.
Fot. Krzysztof Kamieniecki

Wnioski ogólne

Debaty pozwoliły na szerokie rozeznanie stanu wiedzy i zaawansowania prac projektowo-inwestycyjnych dotyczących adaptacji i niskoemisyjności w Polsce. Potwierdziły one dotychczasowe wyniki badań opinii świadczące o tym, iż stopień świadomości potrzeb w zakresie adaptacji do zmian klimatu i ochrony klimatu jest na poziomie powiatów niski. Konieczne jest przyspieszenie działań edukacyjnych. W odniesieniu do projektów i podejmowanych inwestycji w zakresie obu dziedzin stopień zróżnicowania zaawansowania jest równie niski: od powiatów, które można by uznać za najlepsze przykłady do całkowicie zagubionych w nawale płynących informacji z różnych źródeł, w tym ze strony rządu i jego agend.

Najistotniejsze postulaty, które powinny być wykorzystane w polityce Państwa na bazie doświadczeń z debat klimatycznych:

1. Jak najszybsze uchwalenie ustawy o odnawialnych źródłach energii z zapisami dotyczącymi ułatwień dla producentów energii z małych instalacji.
2. Usprawnienie procesów w zakresie ograniczania niskiej emisji, w tym poprzez aktywne promowanie i wspieranie odnawialnych źródeł energii jako rozwiązania.
3. Tworzenie programów edukacyjnych, na różnych poziomach nauczania, w zakresie odnawialnych źródeł energii, ale także bardziej ogólnie adaptacji do zmian klimatu i ochrony klimatu.

4. Tworzenie wytycznych i projektów wymiany wiedzy i doświadczeń nt. uwzględnienia odnawialnych źródeł energii w planach zagospodarowania przestrzennego.
5. Stworzenie dodatkowego systemu zachęt finansowych dla małych i dużych inwestorów w instalacje energetyki odnawialnej przy udziale środków krajowych.
6. Podjęcie działań prawnych i finansowych mających na celu adaptację gospodarki wodnej do zmian klimatu na poziomie lokalnym, od programów i przedsięwzięć w zakresie gromadzenia wody deszczowej po ochronę wód gruntowych.
7. Przegrupowanie kompetencji samorządów lokalnych tak, aby ochrona środowiska, klimatu i gospodarowanie energią (w tym inwestycje) były faktycznie i skutecznie koordynowane na poziomie powiatów, a nie na poziomie gminnym.

Głosowanie podczas
debaty w Mrągowie.
fot. Zofia Wojciechowska,
radiownet.pl

Olsztyn i Mrągowo – super debaty klimatyczne

T. Narkun

Debaty klimatyczne w ramach projektu „Dobry Klimat dla Powiatów” odbyły się m.in. w Olsztynie i Mrągowie, powiatach zasypanych śniegiem i w okowach silnego mrozu. Niska temperatura za oknami, przewrotnie świadcząca o tym, że klimat się zmienia, nie miała negatywnego wpływu na przebieg obu debat. Zarówno w powiecie mrągowskim, jak i olsztyńskim powalała na kolana olbrzymia wiedza na temat nie tylko zmian klimatu, ale także szeroko rozumianego środowiska.

W obu miejscach liczba osób biorących udział w debacie była znacznie większa, niż standardowo przyjęta w projekcie, ale przecież nie można było odmówić nikomu, chociaż zmniejszyło to komfort wszystkich uczestników debat. Uczestnicy to pracownicy urzędów, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorcy. Tak szerokie spektrum pozwoliło na przeprowadzenie ciekawych i żywo przebiegających debat.

Uczestnicy tej w Olsztynie postawili na rozwój odnawialnych źródeł energii, ale z zastrzeżeniem poszanowania specyfiki powiatu, lokalne tworzenie produktów i lokalna konsumpcja produktów, prowadzenie zalesień oraz rozwój ekoturystyki.

Debata w Mrągowie pokazała, że jej uczestnicy preferują małe instalacje i nie wyobrażają sobie na przykład farm wiatrowych z wiatrakami o wysokości dwustu metrów, jak to często jest proponowane. Dlatego uważają, że warto pójść w kierunku małych, przydomowych urządzeń wiatrowych, energetyki solarnej i termo-modernizacji. Zgodzili się też, że warto mieć wizję rozwoju energetycznego, ochrony klimatu i środowiska naturalnego. Aby plany rozwoju mogły być zrealizowane – według

uczestników debaty – niezbędna jest w tym zakresie jasna i stabilna polityka rządu w tym zakresie oraz szeroko prowadzona edukacja nie tylko dzieci, ale i dorosłych. Działania nie mogą być przypadkowe, ale prowadzone w sposób przemyślany i realizować wizję osób zaangażowanych w te zmiany. W realizacji takich założeń bodaj najważniejszym elementem jest współpraca wszystkich lokalnych organizacji oraz, co oczywiste było dla debatujących, niezbędna jest także współpraca powiatu z gminami i miastami.

I wreszcie na koniec wyzwanie dla organizatorów debat – przekazanie wniosków z debaty tym, którzy mogą mieć wpływ na tworzenie odpowiedniego prawa i systemów finansowania polityki klimatycznej i ekologicznej, które zdecyduje o naszej przyszłości.

Dziękujemy Powiatowi Olsztyńskiemu i Powiatowi Mrągowskiemu za tak wspaniałe uczestnictwo w debatach.

Moderator
Agnieszka Czachowska
podczas debaty
w Suchej Beskidzkiej.
Fot. Mariusz
Zasadziński

Dobry klimat to także rozwój regionu i nowe miejsca pracy

T. Narkun

Debaty klimatyczne projektu Dobry klimat dla powiatów odwiedziły Bielsko Białą i Suchą Beskidzką.

Powiat Bielski zaskoczył wszystkich skalą zainteresowania problemami klimatycznymi – była to najliczniejsza debata – wzięło w niej udział około sześćdziesięciu osób, a więc ponad dwa razy więcej od przyjętej w projekcie górnej granicy 25 osób. Okazało się, że problemy dotyczące ochrony klimatu, jak i środowiska są bardzo żywe w tym powiecie. Rysując wizję do 2030 roku, uczestnicy dyskusji szczególnie zwrócili uwagę na konieczność stosowania technologii energooszczędnych, zdecydowanie większy udział energetyki rozproszonej zamiast jeszcze obecnych wielkich kombinatów energetycznych.

Z dyskusji wynikało także, iż inwestycje w rozwój infrastruktury turystycznej spełniają podwójną rolę – przyczyniają się do oczyszczania powietrza i innych zasobów naturalnych, a jednocześnie tworzą nowe miejsca pracy związane z obsługą ruchu turystycznego. W debacie podkreślano także konieczność tworzenia dobrych zabezpieczeń przeciwpowodziowych, gdyż w związku ze zmianami klimatycznymi coraz częściej pojawiają się gwałtowne zjawiska, w tym powodzie, które jeszcze do niedawna nie występowały w tej skali, co obecnie.

Podobne problemy pojawiały się także podczas debaty, która odbyła się 10 stycznia w Starostwie Powiatowym w Suchej Beskidzkiej. W sposób jeszcze bardziej znaczący niż w Bielsku Białej dyskutanci podkreślali konieczność ochrony klimatu i środowiska poprzez zmasowane działania na rzecz infrastruktury turystycznej oraz odtworzenia lub też stworzenia nowych

produktów regionalnych, które byłyby magnesem dla odwiedzania powiatu przez turystów.

W odróżnieniu od wielu innych debat, w Suchoj Beskidzkiej wciąż pojawia się problem miejsc pracy, szczególnie dla młodych ludzi, którzy powinni mieć stworzone możliwości rozwoju bez potrzeby szukania ich gdzie indziej.

Obie debaty, ale szczególnie ta w Powiecie Suskim, wykazały dobitnie, iż działania na rzecz ochrony klimatu i na rzecz ochrony środowiska mają także konkretny wymiar społeczny. Chronią klimat i przyrodę z jednej, a tworzą możliwości rozwoju turystyki, a więc i godziwego zarobku dla obsługujących turystów mieszkańców.

Zespół projektu „Dobry klimat dla powiatów” z wizytą u Ministra Środowiska

W. Szymalski

22 marca 2013 roku zespół projektu „Dobry klimat dla powiatów” zaprezentował Ministrowi Środowiska Marcinowi Korolcowi, wstępne wnioski z 90 powiatowych debat klimatycznych, które swoim patronatem objęło Ministerstwo Środowiska. Minister był pod wrażeniem wykonanej pracy i głęboko zainteresowany kwestiami ograniczania emisji gazów cieplarnianych oraz odnawialnych źródeł energii w skali lokalnej, które były szczególnie dyskutowane podczas debat.

Podczas spotkania z Ministrem Środowiska zespół projektu opowiedział Ministrowi Środowiska, że podczas debat ich uczestnicy mocno zainteresowali się problematyką zmian klimatu i często wyrażali chęć dalszego zapoznania się z nią. Podczas dyskusji i warsztatów, uczestnicy uświadamiali sobie, że zmiany klimatu nie są tylko abstrakcyjnym i globalnym zjawiskiem, ale mogą mieć istotne skutki dla każdego powiatu. Większość wizji rozwoju powiatów opracowywanych podczas

debat dotyczyło lokalnego rozwoju odnawialnych źródeł energii. Szczególnie preferowanymi źródłami energii przez uczestników debat, były instalacje solarne i wiatrowe. Według dyskutantów ten rodzaj instalacji, szczególnie w formie mikroinstalacji jest najbardziej przyjazny dla niewielkich producentów energii. Oczekiwanie na ustawę o odnawialnych źródłach energii i ułatwienia dla niewielkich wytwórców elektryczności wynikało wprost z atmosfery na niemalże każdej debacie.

Temat ustawy o OZE poruszany na debatach szczególnie zainteresował Ministra. Jego zdaniem ustawa o odnawialnych źródłach energii powstanie, ale powinna wspierać te źródła, które mają w Polsce szczególnie szanse rozwoju, czyli biogaz, biomasa oraz mała energetyka wodna, a w ograniczonym stopniu fotowoltanikę i energetykę wiatrową, zwłaszcza wielkoskalową (fermy wiatrowe).

Minister zainteresował się także innymi kwestiami istotnymi dla uczestników debat, w szczególności lokalną emisją zanieczyszczeń powietrza (tzw. niską emisją) i problemami gospodarki wodnej. W zakresie ograniczania lokalnej emisji, Ministerstwo Środowiska poszukuje sposobu na skutecznie oddziaływanie na świadomość Polaków poprzez kampanie edukacyjne. Natomiast zdaniem zespołu projektu skuteczniejszym oddziaływaniem na wybór spalanych paliw byłby administracyjny wpływ na ceny lub ułatwienia kontrolne dla lokalnych służb porządkowych w zakresie ochrony środowiska.

W czasie spotkania Minister zadeklarował, że sprawy gospodarki wodnej, o której również dyskutowano będą rozwiązane w ramach jego kompetencji do końca tego roku.

Pod koniec spotkania zespół projektu Dobry klimat dla powiatów otrzymał zaproszenie do przedstawienia wyników działań projektowych podczas side eventu COP19 w Warszawie. Kolejnymi działaniami w ramach „Dobrego klimatu dla powiatów” będzie 16 regionalnych debat klimatycznych, na których spotykać się będą przedstawiciele powiatów z danego regionu. Minister także zadeklarował wsparcie dla tego przedsięwzięcia.